

τῆς φιλονεικίας ταύτης ἀποχωροῦσιν οἱ Αἰακίδαι, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον καὶ ἡ πανουργία τοῦ Ὀδυσσέως θριαμβεύει καὶ στεφανοῦται, καίτοι πάλιν ὁ μῆθος ἀλλως πως ητοιλόγησεν, ώς ἐπόμενον ἦτο, τὴν νίκην ἐκείνην τοῦ Ὀδυσσέως. Ἡ Ἀθηνᾶ δηλ. καὶ οἱ αἰχμάλωτοι ἐκ τῶν Τρώων ἔξινεγκον ὑπὲρ τοῦ Ὀδυσσέως τὴν ἐπιμηγορίαν αὐτῶν μετὰ τὴν διαδικασίαν, ώς τοῦτο ὅπτῷς φέρεται ἐν παρεγγεγραμμένῳ τινὶ στίχῳ τῆς Ὀδυσσείας¹ καὶ ὥπως καὶ ὁ Ἀρκτῖνος διεσκεύασε πιθανῶς ἐν τῇ «Αἰθιοπίδι» αὐτοῦ τὸν μῆθον, ἀφοῦ καὶ ἡ μικρὰ Ἰλιάς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον περίπου παρίστησι τὴν διαδικασίαν γενομένην, διὰ διαλόγου δηλ. Τρώαδων γυναικῶν, αἵτινες ἐπίτηδες καιροφυλακτοῦσιν ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς πολιορκουμένης πόλεως· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα, ἐγκαίρως παραγενομένην ἡ Ἀθηνᾶ, κατώρθωσε νὰ δοθῇ ἡ τελευταία καὶ ἀποφασιστική λέξις ὑπὲρ τοῦ Ὀδυσσέως.² Ωσαύτως ἐφέρετο ἦδη ἐν τῇ Αἰθιοπίδι ἡ εἰδοποίησις ὅτι ὁ Αἴας εἶχεν ἀποβάλλει τὰς φρένας, καὶ τὸν ἀλλοφροσύνην ταύτην τοῦ ἥρωος πρῶτος ἀνεκάλυψεν ὁ Ἀσκληπιάδης³ Ποδαλείριος, ὁδηγηθεὶς εἰς τοῦτο ἐκ τῶν φλοιογρόῳ τοῦ παθόντος ὄφθαλμῶν· ἐν δὲ τῇ μικρᾷ Ἰλιάδι παρίστατο ἐκφανέστερον ἡ παραφροσύνη αὐτοῦ, ἥτις τὸν παραφέρει εἰς σφαγὴν κατὰ τοῦ ποιμνίου, νομίζοντα ὅτι ἐκδικεῖται οὕτω κατὰ τῶν Ἑλλήνων. Πρὸς δὲ τούτοις τὴν αὐτὴν μυθικὴν ὑπόθεσιν ἐπραγματεύθη καὶ ὁ Αἰσχύλος, ἀφορῶσαν εἰς τὰ περὶ τῆς τύχης τοῦ Αἴαντος καὶ τοῦ ὄμοπατρίου αὐτοῦ ἀδελφοῦ Τεύκρου, ἀφηγούμενος τὰ κατὰ τὸν προκείμενον μῆθον ἀπὸ τῆς περὶ τῶν ὄπλων δίκης μέχοι τῆς εἰς τὴν πατρίδα ἐπανόδου τοῦ Τεύκρου.⁴ Ἀλλὰ καὶ ὁ Σοφοκλῆς περὶ τὸν αὐτὸν ὄμοιος ἡσχόληθον ἐν τῇ σωζομένῃ ὅμωνύμῳ τῷ Αἴαντι τραγῳδίᾳ αὐτοῦ ὡς καὶ ἐν ἄλλαις μετ' αὐτῆς σχετιζομέναις. Τί δ' ἐπραξεν ὁ Αἴας ὥπως ἀξιωθῇ τοιαύτης τινὸς τιμωρίας, οὐα παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ φέρεται; διπλοῦν εἶνε τὸ ἔγκλημά του. Πρῶτον, ὅτι προσέβαλε τοὺς θεοὺς κατὰ τὴν ἐκ Σαλαμίνος εἰς Τροίαν ἀναχώρησιν, εἰπὼν τῷ συμβουλεύσαντι πατρὶ νὰ ἐπικαλῆται πάντοτε κατὰ τοὺς ἀγῶνας τὴν βούθειαν τῶν θεῶν, ὅτι αὐτὸς καὶ ἄνευ τοιαύτης βούθειας εἶχεν ἐδραίαν πεποιθησιν ὅτι θὰ ἐκλείσετο. Δεύτερον δὲ προσέβαλε καὶ τὸν Ἀθηνᾶν, ἐπιχειρήσασαν νὰ παροτρύνῃ αὐτὸν καὶ συμβουλεύσῃ ἐν Τροίᾳ, εἰπὼν αὐτῷ αὐθαδῶς εἰς ἄλλους καὶ οὐχὶ εἰς αὐτὸν ν' ἀποτείνῃ παροτρύνσεις καὶ νουθεσίας.⁴ Αὐτὸς δὲ εἶνε ὁ λόγος, δι' ὃν οὐ μόνον κατὰ τὴν περὶ τῶν ὄπλων κρίσιν ἡττήθη, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς δεινῶς δι' ἄλλοφροσύνης ἐτιμωρήθη, καθ' ἣν στιγμὴν ἐν καιρῷ νυκτὸς ἔξερχεται τῆς σκονῆς αὐτοῦ ὥπως ἐκδικηθῇ κατὰ τῶν Ἀτρειδῶν καὶ τοῦ Ὀδυσσέως, οὕτως ὅστε, ἀντὶ νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν, ἐπιπλέπει κατὰ τοῦ ποιμνίου. Μετὰ δὲ τὸ δεινὸν τοῦτο πάθημα ἀδύνατεί τιλέον νὰ ἐπιζήσῃ ὁ ὑψηλόδρων καὶ ὑπερηφανος ἥρως καὶ διὰ τοῦ πίπτει ἐπὶ τοῦ ξιφούς, δὲ ἔφερε δωρηθὲν ὑπὸ τοῦ "Ἐκτορος, δι' οὐ νῦν ὡς δώρου ἀνδρὸς δυσμενεστάτου ἀφαιρεῖται καὶ καταστρέφει τὸ ζῆν."⁵ Εν τούτοις ἡ τιμὴ καὶ ὁ σεβασμὸς δὲ εἰς τὸν ἥρωα τοῦτον ἀπενεμούμενος ἐν τῇ Ἀττικῇ καὶ πολλαχοῦ τῆς Ἐλλάδος, μεθ' ὅλον τοῦ οἰκτρὸν τέλος, δὲ ἐλαβεν, ἀνίκηθον εἰς τοὺς δατρείας σημειον, διαλιτέχναι δὲ διακεκριμένοι ἐπιμελῶς ἡσχολήθησαν εἰς παρά-

1. Όυσ. 11,547. «Παῖδες δὴ Τρώων ἐδίκασαν καὶ Παλλὰς Ἀθηνῆ, δην ὅμως στίχον ἔξεβελίζει δὲ Ἀρισταρχος, διότι δὲ τροπή, ἵν δέσει δὲ στίχος οὗτος εἰς τὸν μῆθον προσιδιάζει εἰς τοὺς Κυκλικούς. Πρόβλ. τὸν Σχολιαστήν.

2. Αριστ. Ἰπ. 1656 Σχολ.

3. Περὶ τὸν μῆθον τοῦτον στρέφονται τρία τοῦ Αἰσχύλου δράματα «Ὀπλων Κρίσις», «Θρῆσσαι», ἔνθα τὸ ξίφος τοῦ Αἴαντος ἐν τῷ πρώτῃ ἀποπειρή τῆς αὐτοκτονίας κάμπτεται μέχρις οὐ διέισων τις ὑποδεικνύει αὐτῷ τὴν καταλλήλον θέσιν, ἵν τὸ πρεπεῖ νὰ καταλάβῃ τὸ σῶμα πίπτον ἐπὶ τοῦ ξιφούς. Τρίτον δράμα πραγματευόμενον τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν φέρονται «αἱ Σαλαμίνιαι». Ἰδ. G. Hermann: Opuscula, 7,362—387. Ἐκ δὲ τῶν ρωμαϊών ποιητῶν τὸ αὐτὸν μῆθον ἐπραγματεύοντο δὲ Ἐννιος, δὲ Πακούνιος, δὲ Ἀττιος καὶ ἄλλοι.

4. Σοφοκλ. Αἴας 660 εἰδῆς.

5. Σοφοκλ. Αἴας 661 εἰδῆς, 756 εἰδῆς, 815 εἰδῆς 1026 εἰδῆς.

6. Κατὰ τὴν μικρὰν Ἰλιάδα τὸ σῶμα τοῦ Αἴαντος δὲν κατεκάνθισκα διαταγῆς τοῦ σέρρορα ἔξοργισθέντος Ἀγαμέμνονος. Πρόβλ. Εὔσταθιον εἰς Ἰλιάδα 285,34, Οράτιον Σατ. 2, 3, 187 ἔξειδῆς. Σὺν τῷ χρόνῳ δημως ἐπεκράτησε βαθυηδὸν εὐνοῖκωτέρα ὑπὸ τῆς μνήμης τοῦ ἥρωος γνώμη μορφωθεῖσα οὐ μόνον δυνάμει τῆς ὑψηλῆς καταγωγῆς αὐτοῦ ὡς

στασιν τοῦ ὀλεθρίου τούτου δράματος καὶ τῆς ὁδυνηρᾶς καταστροφῆς,¹ ἥτις ἀπὸ τοῦ ἐλληνικοῦ καὶ ἐπὶ τὸ ρωμαϊκὸν μετηνέχθη θέατρον, ἐνῷ δὲ παρὰ τῷ λαῷ πίστις ἀνεύρισκε κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους, ὅτε τὸ πρῶτον ἀρχεται ἀναφαίνομενον ἐν τῇ βλαστήσει τῆς γῆς τὸ ἄνθος ὑάκινθος, τὰ δράματα τοῦ ὀνόματος Αἴαντος καὶ τὴν ἐκφραστιν τοῦ πόνου αὐτοῦ «αἴαν», ἥξει οὖν Αἴας²

Π. Γ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ δ. φ.

Καθηγητής τοῦ γυμνασίου Μοναστηρίου.

ΚΑΜΙΛΛΟΥ ΦΛΑΜΜΑΡΙΩΝΟΣ

ΑΣΤΡΩΔΑ ΟΝΕΙΡΑ

(Διηγημα).

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΠΕΡΟΣ.

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθμὸν 4).

III.

ΕΙΝΑΙ · Η ΜΗ ΕΙΝΑΙ.

Ἄκριθῶς ἡ φάσις αὕτη τοῦ διανοητικοῦ του βίου ἦτο ἡ συνάψασα στενῶς τὰ δύο ὄντα. Εύτυχης ἡ Ἰκλέα ὅτι ὑπῆρχεν εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἀνοίξεως τοῦ βίου της ἀνοιγομένη εἰς τὸ φῶς τῆς ζωῆς, ψαλτήριον ἀνακροῦον ὅλας τὰς ἀρμονίας τῆς φύσεως, τὸ ὡραῖον πλάσμα τοῦ Βορρᾶ, ὧνειροπόλει ἀκόμη ἐνίστη τὰς νηρῆδας καὶ τὰ φαντάσματα τοῦ τόπου της, τοὺς ἀγγέλους καὶ τὰ μυστήρια τῆς χριστιανικῆς θρησκείας δι' ὃν ἐσαυκαλίζετο κατὰ τὴν παιδικήν της ἡλικίαν· ἀλλ' ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ εὐπιστία τῶν πρώτων ἡμερῶν δὲν ἐπεκτόπισαν τὸ λογικόν της. Ἐσκέπτετο ἐλευθέρως. Ἀνεζήτει μετ' εἰλικρινείας τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐλύπετο μὲν ἵσως ὅτι δὲν ἐπίστευε πλέον εἰς τὸν Παράδεισον τῶν ἰεροκηρύκων, ἀλλ'

Αἰακίδου, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀπονεμούμενης αὐτῷ ἐν τε Ἀθήναις καὶ ἐν ξλλαις χώραις λατρείας. Πρόβλ. Πίνδ. Νεμεον. 7,26 εἰδῆς, 8,23 ἔφεξῆς, Wecker: Kleine Schriften zur griechischen Litteratur geschichte 1844. 2, 291. Περὶ Αἴαντείου κατὰ τὸν Ἐλλήσποντον, παρ' ὁ Ρόδιοι ἔδρυσαν δημώνυμον κώμην καὶ ὅπερ ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ Ἀχιλλείον, τὸ κείμενον ἐπὶ τῆς καταντικρύ πλεύρης τοῦ ἀρχαίου ὅρμου, ἐν φέτασθεν τὸν πλοῖον κατὰ τὰ Τρωικά, βλέπε Στράβωνα 13,525, Πλίνιον Natur. Histor. 5,125 καὶ Παυσανίαν 1,35,4. Ο τελευταῖος τῶν συγγραφέων τούτων ἀφηγεῖται τὸν μῆθον, δη̄ χρονουσεν ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν μετὰ ταῦτα κατοίκων τῆς γύρως ἔκεινης καὶ δὴ τῶν Αἰολέων, τῶν Οστερού οἰκησάντων τὸ Λιον, ὅτι τὰ ὅπλα τοῦ Ἀχιλλέως ἔξηνέθησαν ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ Αἴαντος μετὰ τὸ ναυάγιον, δὲ πέστη δὲ Ὁδυσσεύς. Περὶ δὲ τῶν παρ' Ἀθηναίοις καὶ Σαλαμινίοις τιμῶν, τῶν ἀποδιδούμενων πάλαι τῷ Αἴαντι, ἴδε Παυσανίαν 1,35,3.

1. Τὴν περὶ τῶν ὄπλων τοῦ Ἀχιλλέως κρίσιν ἔγραψαν ἐν εἰκόσιν δὲ Παρράσιος καὶ δὲ Τιμάνθης. Περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ γηλυπτικῇ τέχνῃ διασωζόμενων παραπτάσεων τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἴδε J. Overbeck: Galerie κτλ. σ. 563 εἰδῆς, Lübbert Appn. d. Inst. 1865, 82 ἔφεξῆς. Τὸν δὲ Αἴαντα παραφρονοῦντα ἔγραψεν δὲ Τιμόκαχος. Πρόβλ. O. Jahn Bilderchronik κτλ. σ. 29, Stephanī: Comptesrendus 1869. σ. 44 εἰδῆς. Περὶ δὲ τῶν παραπτάσεων αὐτοκτονοῦντος Αἴαντος ἴδε Heydemann ἐν τῇ ἀρχαιολογίᾳ ἐφημερίδῃ 1871 σ. 60. εἰδῆς.

2. Εὐφορίων παρὰ Meineke: Alexandrina 69, 123. πρόβλ. Οδίδ. Μεταμορφ. 13. 394. Πλίνιον Natur. Histor. 21, 66, Παυσαν. 1, 35. 4. «Δέγουσι δὲ οἱ περὶ τὴν Σαλαμίναν οἰκοῦντες, ἀποθανόντος Αἴαντος τὸν ἄνθος σφίσιν ἐν τῇ γῇ τόπε φανῆγαι πρῶτον. Λευκόν ἐστιν ὑπέρυθρον, » κρίνου καὶ αὐτὸν ἔλασσον καὶ τὰ φύλλα· γράμματα δὲ ἐπεστίν οὐα τοῖς » ὑάκινθοις καὶ τούτῳ ». Πρόβλ. Καὶ Σοφοκλ. Αἴαντος στίχ. 430, ἔνθα συναπτεται τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος τῆς τραγῳδίας μετὰ τοῦ αἰατι καὶ αἰατις εἰν.

ησαντούντο έκαπην έμψυχουμένην διότι τούς σφοδρούς πόθου της αἰωνίας ζωῆς. Ο θάνατος τῇ έφαίνετο σκληρὸν ἀδίκημα. Οσάκις ἀνεπόλει εἰς τὴν μνήμην τὴν μητέρα της ἔξηπλωμένην ἐπὶ τῆς νεκρικῆς αλίνης, ὥραιαν, μὲ δῆλην τὴν αἰγλην τῶν τριάκοντα ἑτῶν, μετενεγέθεσαν ἐν ὥρᾳ πλήρους ἀνθρόποτος τῶν ρόδων εἰς κοιμητήριον χλοερὸν καὶ μυροβόλον, καταμεστον διότι ἐτοῦ κελαδήματος τῶν πτηνῶν, καὶ αἴφνης διαγραφούμενην ἐκ τοῦ βιθύρου τῶν ζώντων, ἐνῷ ή φύσις δόλοκληρος ἔξηκολούσθε νὰ φάλλη, νὰ ἀνθῇ καὶ νὰ λάμπῃ, διάκις, λέγω, ἀνεπόλει εἰς τὴν μνήμην τὸ ὄχρὸν πρόσωπον τῆς μητρός της, αἰφνιδίον ρῆγος διῆκε δι' ὄλοκλήρου τοῦ σώματός της ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. "Οχι! ή μήτηρ της δὲν ἀπέθανεν, οὐχι, οὐδὲ αὐτή, θὰ ἀπέθνησκεν οὔτε ἐν ἡλικίᾳ τριάκοντα ἑτῶν, οὔτε βραδύτερον. Καὶ Ἐκεῖνος! Ἐκεῖνος νὰ ἀπόθανῃ! ή ἔσχος ἐκείνη διανοια νὰ ἔκμηδενισθῇ διὰ συγκοπῆς τῆς καρδίας ή τῆς θανατοῦ! "Οχι, ἀδύνατον. Οἱ ἄνθρωποι ἀπατῶνται. Μίαν ἴμεραν θὰ τὸ γνωρίσουν.

Ωσαύτως διελογίζετο ἐνίστε ή Ἰκλέα περὶ τοῦ μυστηρίου τούτου ὑπὸ μορφὴν μᾶλλον καλλιτεγνικὴν καὶ αἰσθηματικὴν ή ἐπιστημονικὴν, ἀλλὰ διελογίζετο πράγματι. "Ολαι αἱ ἔρωτήσεις της, ὅλαι αἱ ἀμφιβολίαι της, δι μυστικὸς σκοπὸς τῶν συνδιαλέξεων τῆς, ἵσως καὶ τῆς τόσον ταχείας ἀφοιτώσεως εἰς τὸν ἔραστήν της, ὅλα ταῦτα εἰχον ὡς αἴτιον τὴν ἀπειρον δίψαν τῆς μαθήσεως, ητις κατέφλεγε τὴν ψυχήν της. "Ηλπίζεν εἰς Ἐκεῖνον, διότι εἶχεν ἀνεύρει ἡδη εἰς τὰ συγγράμματα του τὴν λύσιν τῶν μεγαλειτέρων προβλημάτων. Ἐκεῖθεν ἐδιδάχθη νὰ γνωρίζῃ τὸ Σύμπαν, καὶ ή γνῶσις αὕτη εὑρίσκετο ὠραιοτέρα, ἀκμαιοτέρα, Νψήλοτέρα καὶ ποιητικωτέρα ή αἱ ἀρχαῖαι πλάναι καὶ ὀνειροπολήσεις. 'Αφ' ής ἡμέρας ἐδιδάχθη ἐκ τῶν γειλέων του ὅτι ή ζωή της δὲν εἶχεν ἄλλον σκοπὸν ή τὴν ἔρευναν τῆς πραγματικότητος, ητο βεβαία ὅτι θὰ τὴν ἀνεύρισκε καὶ τὸ πνεῦμά της συνείγετο καὶ συνεδέετο μετὰ τοῦ Ἐκείνου, ἐνεργήτερον ἴσως ή καρδία της.

Οὕτως ἔζων ἀπὸ τριῶν περίπου μηνῶν ἐν κοινῇ διανοητικῇ ζωῇ, διερχόμενοι καθ' ἑκάστην σχεδὸν πολλὰς ὥρας ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν εἰς διαφόρους γλώσσας γεγραμμένων πρωτοτύπων ὑπομνημάτων περὶ τῆς ἐπιστημονικῆς φιλοσοφίας, τῆς θεωρίας τῶν ἀτόμων, τῆς τῶν μορίων φυσικῆς, τῆς ἐνοργάνου χημείας, τῆς θερμοδυναμικῆς καὶ τῶν διαφόρων ἐπιστημῶν, αἵτινες σκοπὸν ἔχουσι τὴν γνῶσιν τοῦ ὄντος, συζητοῦντες περὶ τῶν φαινομένων ή πραγματικῶν ἀντιφάσεων τῶν ὑποθέσεων, ἀνευρίσκοντες ἐνίστε εἰς τοὺς καθαρῶς φιλολόγους συγγραφεῖς σχέσεις καὶ συμπτωσεῖς ἀρκούντως καταπληκτικὰς πρὸς τὰ ἐπιστημονικὰ ἀξιώματα καὶ ἐκπληττόμενοι διὰ προγνώσεις τινὰς τῶν μεγάλων συγγραφέων. Αἱ ἀναγνώσεις αὗται, αἱ ἔρευναι, αἱ συγκρίσεις τὰ μέγιστα ἐνδιέφερον αὐτοῖς ὡς πρὸς τὴν διάκρισιν τῶν συγγραφέων, εἰς ήν τὸ πνεῦμά των ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον διαφωτιζόμενον προήγετο, ητοι εἰς ἐννέα δέκατα, διὸ τὰ συγγράμματα εἶνε ἀπολύτως κενά, καὶ εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ τελευταίου δεκάτου, διὸ τὰ συγγράμματα ἔχουσιν ἐπιπόλαιον μόνον ἀξίαν. Οὕτω δὲ ἐκκαθαρίσαντες τὸ ἔδαφος τῆς φιλολογίας ἔζων μετὰ τῆς εὐχαριστήσεως ἐν τῇ στενῇ κοινωνίᾳ τῶν ἔζόχων πνευμάτων. Καὶ εἰς τοῦτο ἴσως ἐλαφρὸν τι αἰσθημα ἀλαζονείας εἴρισκε χώραν ήμέραν τινὰ δι Σπέρος ἀφίκετο ἐνωρίτερον τοῦ συνήθους. Εἴρηκα! ἀνεψώνησεν. 'Αλλ' εὐθὺς ἐπανορθῶν ἔκαπην. "Ισως.... εἴπεν.

Στηριγμήσεις δὲ ἐπὶ τῆς ἐστίας, ὅπου ἐσπινθηράκιζε φλογερὸν πῦρ, ἐνῷ ή σύντροφός του τὸν προσέβλεπε μὲ ἀτενεῖς ὄφθαλμούς πλήρεις περιεργίας, ἔρχισε νὰ ὑμείῃ μετά τινος ἀκούσιον πανηγυρικοῦ στόμφου, ὃσει διελέγετο μὲ τὸ ἴδιον αὐτοῦ πνεῦμα ἐν τῇ ἐρημίᾳ τοῦ δάσους.

* *

"Πάν, διτι βλέπομεν, οὐδὲν ἄλλο εἶνε ή φαινόμενον· ἄλλη εἶνε ή πραγματικότης.

"Ο Ήλιος φαίνεται διτι περιστρέφεται περὶ ἡμᾶς, διτι ἀνατέλλει τὴν πρωίαν καὶ δύει τὸ ἐσπέρας, καὶ ή Γῆ, ἐφ' ής εὑρίσκομεθα, φαίνεται ἀκίνητος. Τούναντίον ὅμως ἀληθεύει. Κατοικοῦμεν πέριξ μιᾶς βολῆς συστρεφούμενης καὶ ἐκσφενδονιζούμενης εἰς τὸ διάστημα μετά ταχύτητος ἔδομηκοντακις μεγαλειτέρας τῆς ταχύτητος σφαίρας τηλεσθόλου.

"Ἐναρμόνιος τις συναυλία θέλγει τὰς ἀκοὰς ἡμῶν. Ο ήχος δὲν ὑπάρχει. Οὐδὲν ἄλλο εἶνε ή ἐντύπωσις τῶν αἰσθήσεων μας, παραγομένη ἐκ τῶν δονήσεων τοῦ ἀέρος κατά τινα περιοχὴν καὶ κατά τινα ταχύτητα,

δονήσεων καθ' ἔκαπης σιγηλῶν. "Ανευ τοῦ ἀκουστικοῦ νεύρου καὶ τοῦ ἔγκεφαλου δὲν θὰ ὑπῆρχεν αἰσθησις. Πράγματι οὐδὲν ή κίνησις ὑπάρχει.

"Τὸ οὐράνιον τόξον διαγράφει τὸν ἀκτινοβόλον κύκλον του, τὸ ρόδον καὶ τὸ κενταύρειον, ὕγραινόμενα διότι τῆς βροχῆς, ἀκτινοβολοῦσι πρὸς τὸν Ἡλιον, οἱ χλοερὸι λειμῶν, ή χρυσῇ ἀβλακεῖ τοῦ ἀγροῦ διαποικίλλουσι τὴν πεδιάδα μὲ τὰ λαμπρὰ τῶν γράμματα. Δὲν ὑπάρχουσιν ὅμως γράμματα, δὲν ὑπάρχει φῶς, δὲν ὑπάρχει ἄλλο ή κυμάνσεις τοῦ αἰθέρος, δονοῦσαι τὸ ὄπτικὸν νεῦρον. Φαινόμενα ἀπατηλά. "Ο Ήλιος θερμαίνει καὶ γονιμοποιεῖ, τὸ πῦρ καίει. Δὲν ὑπάρχει θερμότης, ἀλλὰ μόνον αἰσθήσεις. Η θερμότης καὶ τὸ φῶς εἶνε τρόποι κινήσεως. Κινήσεις ἀρρατοι, ἀλλ' ἔσχοι, ὑπέρταται.

* *

"Ιδού μία στερεὰ σιδηρᾶ ράβδος ἔξι ἐκείνων, τὰς ὅποιας τόσον γενικῶς σήμερον μεταχειρίζονται εἰς τὰς οἰκοδομάς. Τίθεται εἰς τὸ κενόν, εἰς ὕψος δέκα μέτρων, ἐπὶ δύο τοῖχων, ἐφ' ὧν στηρίζονται τὰ δύο ἄκρα της. Εἶνε στερεὰ βεβαίως, ἐν τῷ μέσῳ ἥρηται βάρος χιλίων, δύο χιλιάδων, δέκα χιλιάδων χιλιαράμμων καὶ οὐδὲ καλὸν αἰσθάνεται τὸ ὑπέροχον βάρος. Μόλις δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἀνεπαίσθητόν τινα καμπήν. "Ἐν τούτοις ή ράβδος ἐκείνη συνίσταται ἐκ μορίων, ἀτινα δὲν συνάπτονται πρὸς ἄλληλα, ἀλλ' εὑρίσκονται εἰς ἀένναν δόνησιν καὶ διαστέλλονται ἀπ' ἄλληλων διότι τὴν ἐπιρροὴν τῆς θερμότητος, συστέλλονται δὲ διότι τὴν ἐπενέργειαν τοῦ φύγους. Εἴπατέ μοι, παρακαλῶ, τί τὸ συντηροῦν τὴν στερεότητα τῆς σιδηρᾶς ταύτης ράβδου; τὰ διλικὰ ἀτομα; οὐχὶ βεβαίως, διότι δὲν συνάπτονται πρὸς ἄλληλα· ή στερεότητας αὕτη ἐδρεύει εἰς τὴν ἔλξιν τῶν μορίων, δηλ. εἰς ἄστρον τινα δύναμιν.

"Απολύτως εἰπεῖν δὲν ὑπάρχει στερεότητα. Λάθωμεν ἀνὰ γεῖτρας βαρεῖαν σιδηρῶν σφαίραν. "Η σφαίρα αὕτη συντίθεται ἐκ μορίων ἀφράτων, ἀτινα δὲν συνάπτονται πρὸς ἄλληλα, συνίστανται δὲ καὶ αὐτὰ ἔξι ἀτομῶν μὴ συναπτομένων ἐπίσης. "Η συνάρτεια λοιπόν, ήν φαίνεται ἔχουσα ή ἐπιφάνεια τῆς σφαίρας ἐκείνης, καὶ ή στερεότητας της εἶνε καθαραὶ πλάναι τῆς φαντασίας. Διὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἀναλόν τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς σύστασιν καὶ κατασκευὴν εἶνε συρφετὸς μορίων δρόσιον πρὸς τὰ μυιάρια, ἀτινα περιπτανται εἰς τὴν ἀτμόσφαιράν κατὰ τὰς θερινὰς ἡμέρας. Θερμάνωμεν πρὸς τούτοις τὴν σφαίραν ἐκείνην, ητις μᾶς φαίνεται στερεά· θὰ καταρρεύσῃ· θερμάνωμεν αὐτὴν ἔτι μᾶλλον· θὰ ἔχεται μισθῇ χωρὶς διά τοῦ νὰ μεταβάλῃ φύσιν· ὑγρὸν ή ἀέριον, θὰ εἶνε πάντοτε σιδηρος.

"Τὴν στιγμὴν ταύτην εὑρίσκομεθα εἰς μίαν οἰκίαν· δοις αὐτοῖς οἱ τοῖχοι, τὰ σανιδώματα αὐτά, οἱ τάπητες, τὰ ἔπιπλα, ή μαρμαρίνη ἐστία συνίστανται ἐκ μορίων, ἀτινα πούδεμίαν ἔχουσι πρὸς ἄλληλα συνάφεταιν. Καὶ ὅμως τὰ συστατικὰ ταῦτα τῶν σωμάτων μόρια διατελοῦσιν ἐν κινήσει περιφορῆς τὰ μὲν περὶ τὰ δέ.

"Τὸ ἡμέτερον σῶμα εὑρίσκεται ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει· ἀποτελεῖται ἔξι ἀεννάου κυκλοφορίας μορίων. Εἶνε φλέβης ἀδιαλείπτως καταναλεσκομένη καὶ λανανεούμενη. Εἶνε ποταμός, παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ δρόσου ἔργεται τις, ἵνα καθήσῃ, καὶ νομίζει διτι βλέπει πάντοτε τὸ αὐτὸν ὕδωρ, ἐνῷ τὸ ἀδιαλείπον τῶν πραγμάτων ρεῦμα ἐπαναφέρει νέον πάντοτε ὕδωρ.

"Ἐκαστον σφαιρίδιον τοῦ αἰματός μας εἶνε διόλοκληρος κόσμος (καὶ ἔχομεν τοιούτους πέντε ἑκατομμύρια κατὰ πᾶν κυβικὸν χιλιοστόμετρον). Διαδοχικῶς καὶ ὄντει διακοπῆς ή στάσεως εἰς τὰς ἀρτηρίας μας, εἰς τὰς φλέβας μας, εἰς τὴν σάρκα μας, εἰς τὸν ὄγκετον μας τὸ πᾶν κυκλοφορεῖ, τὸ τὰν κινεῖται, τὸ πᾶν εἰσέρχεται εἰς τὴν ζωικὸν τινα στροβίλον καὶ ἀναλογίαν ἔξι ἰσού δρυμητικὸν ὅσον καὶ δι τῶν οὐρανίων σωμάτων. Μόριον πρὸς μόριον δι γέγκεφαλός μας, τὸ κρανίον μας, οἱ διφθαλμοί μας, τὰ νεῦρα μας, η σάρξ μας διόλοκληρος ἀνανεοῦνται διηγεκῶς καὶ τόσον ταχέως, ὥστε ἐντὸς μηνῶν τινων τὸ ἡμέτερον σῶμα ἀναπλάττεται ἔξι διοκλήρου.

* *

"Διὰ παρατηρήσεων στηρίζομενων ἐπὶ τῆς ἔλξεως τῶν μορίων ὑπελόγισαν διτι εἰς ἔλαχιστον σταγονίδιον μᾶταιος λαμβανόμενον εἰς τὸ ἄκρον μιᾶς βελόνης, σταγονίδιον ἀδιάρατον διὰ τοῦ γυμνοῦ διφθαλμοῦ, ἔχον μέγεθος ἐνὸς χιλιοστοῦ τοῦ κυβικοῦ χιλιοστομέτρου ὑπάρχουσι πλείονα τῶν 225 ἑκατομμυρίων μορίων.

"Εἰς μίαν κεφαλὴν βελόνης δὲν ὑπάρχουσιν διλιγώτερα τῶν ὀκτώ

έξακις έκατομμυρίων ἀτόμων ἦτοι ὅκτω χιλιάδες δισεκατομμύριών, καὶ τὰ ἄτομα ταῦτα ἀπογιωρίζονται ἀλλήλων δι' ἀποστάσεων σημαντικῶς μεγαλειτέρων ἢ αἱ διαστάσεις των, διαστάσεις, αἴτινες μάλιστα ἀνάγονται εἰς τὸ ἀπείρων μικρόν. Ἐὰν ἥθελε τις νὰ ἀριθμήσῃ τὸ πλῆθος τῶν ἀτόμων τούτων, ἀτινα περιλαμβάνονται εἰς τὴν κεφαλὴν μιᾶς βελόνης ὑπολογίζων διότι ἔξαγει ἐν δισεκατομμύριον κατὰ πᾶν δεύτερον λεπτόν, ἔπρεπε νὰ ἔξαχολουθῇ τὴν ἔργασίαν ταῦτην ἐπὶ 253 χιλιάδας ἑτῶν, ὅπως τελειώσῃ τὴν ἀπαρίθμησιν.

« Εἰς μίαν σταγόνα Σύρας, εἰς μίαν κεφαλὴν βελόνης ὑπάρχουσιν ἀσυγκρίτως πλείονα ἄτομα ἢ ἀστέρες καὶ ὅλον τὸν Οὐρανόν, τὸν γνωστὸν ὑπὸ τῶν Ἀστρονόμων ὡπλισμένων διὰ ἰσχυροτέρων τηλεσκοπίων.

« Τίς συνέχει τὴν Γῆν ἐν τῷ ἀπείρῳ κενῷ, τὸν Ἡλιον καὶ ὅλους τοὺς ἀστέρας τοῦ Σύμπαντος; Τίς συγκρατεῖ τὴν μακρὰν ἔκείνην σιδηρῶν ράβδον τὴν ἐστηριγμένην ἐπὶ τῶν δύο τούχων καὶ ἐφ' ἣς θέλουσιν οἰκοδομῆσι πολλὰ δώματα; Τίς διατηρεῖ τὴν μορφὴν ὅλων τῶν σωμάτων; Η δύναμις.

« Τὸ Σύμπαν, τὰ πράγματα καὶ τὰ ὄντα, πᾶν δὲ τι βλέπομεν ἀποτελεῖται ἐξ ἀρχῶν ἀρχατῶν καὶ ἀσταθμήτων. Τὸ Σύμπαν εἶναι δυναμισμός. Ο Θεός, εἶναι ἢ καθολικὴ ψυχή. « Ἐν αὐτῷ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν».

« Ως ἡ ψυχὴ εἶναι ἢ δύναμις ἢ κινοῦσα τὸ σῶμα, οὕτω καὶ τὸ Ἀπείρον Ὁν εἶναι ἢ δύναμις ἢ κινοῦσα τὸ Σύμπαν! Η καθαρῶς μηχανικὴ θεωρία τοῦ Σύμπαντος εἶναι ἀτελῆς διὰ τὸν ἀναλύοντα τὰ πράγματα καὶ ζητοῦντα νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ βάθος. Η ἀνθρωπίνη θέλησις εἶναι ἀσθενῆς τῷ ὄντι ὡς πρὸς τὰς κοσμικὰς δυνάμεις. Εν τούτοις ἐπιστέλλων ἔνα σιδηροδρομικὸν εἰρμὸν ἐκ Παρισίων εἰς Μασσαλίαν καὶ ἐν πλοϊον ἐκ Μασσαλίας εἰς Σουέζ μεταποτίζω ἐλευθέρως ἀπείρων μικρόν τι μέρος τῆς γηίνης μάζης καὶ τροποποιῶ τὴν τροχίαν τῆς Σελήνης. Τυφλοὶ τοῦ ΙΟ' αἰῶνος ἐπανέλθετε εἰς τὸ λόγιον τοῦ κύκνου τῆς Μαντούας: mens agitat molem.

« Αναλύων τὴν Σύλην; εὑρίσκω εἰς τὸ βάθος παντὸς πράγματος τὸ ἀρχατόν ἀτομον. Η Σύλη ἔξαφανίζεται, ἐκλείπει ὡς καπνός. Εὰν οἱ ὄφθαλμοι μου εἰχον τὴν δύναμιν νὰ βλέπωσι τὴν πραγματικότητα, θὰ διέβλεπον διὰ μέσου τῶν τούχων, ἀποτελουμένων ἐκ μορίων κεχωρισμένων, διὰ μέσου τῶν σωμάτων, στροβίλους ἀτόμων. Οἱ ὄφθαλμοι τῆς σαρκὸς δὲν βλέπουσιν ἐκεῖνο, τὸ δποῖον ὑπάρχει. Μόνον διὰ τοῦ ὅμιματος τῆς ψυχῆς πρέπει νὰ βλέπωμέν.

« Δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ φύσει οὔτε Ἀστρονομία, οὔτε φυσική, οὔτε χημεία, οὔτε μηχανική, ὅλα ταῦτα εἶναι ὑποκειμενικαὶ μέθοδοι παρατηρήσεως. Μία μόνον ἐνότης ὑπάρχει. Τὸ ἀπείρων μέγα εἶναι τὸ αὐτὸν καὶ τὸ ἀπείρων μικρόν. Τὸ διάστημα εἶναι ἀπείρον χωρὶς νὰ εἶναι μέγα. Η διάρκεια εἶναι αἰώνια χωρὶς νὰ εἶναι μαχρά. Αστέρες καὶ ἄτομον εἶναι ἐν.

* *

« Η ἐνότης τοῦ Σύμπαντος συντηρεῖται ὑπὸ τῆς ἀρχατού καὶ ἀσταθμήτου καὶ ἀνού δυνάμεως, τῆς κινούσης τὰ ἄτομα. Εὰν ἐν καὶ μόνον ἄτομον ἔπαινε νὰ κινῆται ὑπὸ τῆς δυνάμεως, τὸ Σύμπαν θὰ ἴστατο. Η Τῇ στρέφεται περὶ τὸν Ἡλιον, δ Ἡλιος ἔλκεται πέριξ ἀστρικῆς τινος ἑστίας κινούμενης καὶ αὐτῆς τὰ ἔκατομμύρια, τὰ δισεκατομμύρια τῶν Ἡλίων, ἔτινα πληροῦσι τὸ Σύμπαν, τρέχουσι ταχύτερον παρὰ αἱ βολαὶ τῆς πυρίτιδος· οἱ ἀστέρες οὐτοί, οἵτινες μᾶς φαίνονται ἀκίνητοι, εἶναι Ἡλιοι, ἔκτισθενοιζόμενοι εἰς τὸ αἰώνιον κενὸν μετὰ ταχύτητος δέκα, εἴκοσι, τριάκοντα ἔκατομμυρίων χιλιαμέτρων καθ' ἡμέραν, τρέχοντες δόλι πρὸς ἐν ἀγνωστον τέρμα, Ἡλιοι, πλανῆται, γαῖαι, δορυφόροι, κομῆται πλάνηται . . . . . Τὸ σταθερὸν σημεῖον, τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος, ἀναζητούμενον ονδύπο τοῦ φυσιοδίφου, τοσούτωρ μᾶλλον ἐκφεύγει, δύσω μᾶλλον ἀναζητεῖται καὶ πράγματι οὐδαμοῦ ὑπάρχει. Τὰ ἄτομα τὰ συνιστῶντα τὰ σώματα κινοῦνται σχετικῶς μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, μεθ' ὅσης καὶ οἱ ἀστέρες ἐν τῷ οὐρανῷ. Η κίνησις διέπει τὸ πᾶν, μορφοὶ τὸ πᾶν.

« Αὐτὸν δὲν εἶναι ἀδρανῆς Σύλη, εἶναι κέντρον δυνάμεως.

« Ο, τι συνιστᾷ οὐσιώδες τὸ ἀνθρώπινον ὄν, δὲ τι ὄργανοποιεῖ αὐτό, δὲν εἶναι ἢ θεικὴ οὐσία του. Δὲν εἶναι οὔτε τὸ πρωτόπλασμα, οὔτε ἡ χυψέλη, οὔτε οἱ θαυμάσιαι ἐκεῖνοι καὶ γόνιμοι συνδυασμοὶ τοῦ ἀνθρακος

μετὰ τοῦ διδρογόνου, τοῦ διευγόνου καὶ τοῦ ἀζώτου. Εἶναι ἡ ζωικὴ δύναμις ἢ ἀόρατος καὶ ἀνολογία διότι αὕτη συνάπτει καὶ συγκρατεῖ ἡγιασμένα τὰ ἀπειράθιμα μόρια, ἀτινα συνιστῶσι τὴν θαυμασίαν ἀρμονίαν τῶν ἐμβίων σωμάτων.

« Η Σύλη καὶ ἡ ἐνέργεια οὐδέποτε ἐφάνησαν κεχωρισμέναι ἀπ' ἀλλήλων· ἡ ὑπαρξίας τῆς μιᾶς προϋποθέτει τὴν ὑπαρξίαν τῆς ἄλλης. Υπάρχει ἵσως οὐσιαστικὴ ταύτοτης ἀμφοτέρων.

« Αδιαφόρον δὲ τὸ σῶμα ἀποσυντίθεται παρευθὺς μετὰ θάνατον καὶ ἀποσυντίθεται βραδέως καὶ ἀνανεοῦται διηγεικῶς κατὰ τὴν ζωήν. Η ψυχὴ διαμένει. Τὸ ὄργανοποιὸν ἐγκεφαλικὸν ἄτομον εἶναι τὸ κέντρον τῆς δυνάμεως ταύτης. Καὶ τοῦτο ἐπίσης εἶναι ἀδιαφόρον.

« Πᾶν δὲ τι βλέπομεν εἶναι ἀπατηλόν. Τὸ πραγματικὸν εἶναι τὸ ἀρρατον.

* *

Μετὰ ταῦτα ἴρχεται νὰ βαδίζῃ μεγάλοις βήμασιν· ἡ νεῦνις τὸν ἥκουεν ὡς θὰ ἥκουε τις ἀπόστολόν τινα, καὶ ἀπόστολον λίαν εύνοούμενον. Καίτοι δὲ διαμένει πράγματι δι' αὐτὴν καὶ μόνην, δὲν ἐφάνη δὲ προσεκτενεῖς τὴν παρουσίαν της. Τόσον ἀκίνητος ἦτον ἐκείνη καὶ σιωπηλή. Τέλος πλησιάσασα ἔλαβε τὴν χειρά του εἰς τὰς χειράς της καὶ ὡ!—τῷ εἶπεν—ἐὰν εἰσέτι δὲν κατέχῃς τὴν ἀλήθειαν, θμως δὲν θὰ σε διαφεύγῃ αὐτὴν μέχρι τέλους.

Εἶτα ἔξαφετσα καὶ αὐτὴ καὶ ὑπαινιγμὸν ποιοῦσα εἰς δυσπιστίαν τινὰ συνήθως ὡς πιστεύεις, προσέθηκεν, δὲτι εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν ἐπίγειον ἀνθρώπων νὰ φύσῃ εἰς τὴν Ἀλήθειαν, διότι πέντε μόνον αἰσθησίες ἔχομεν, καὶ πολλαὶ τῆς φύσεως ἐκδηλώσεις διατελοῦσι· ξέναι εἰς τὸ ἡμέτερον πνεῦμα, μὴ ὑπαρχούσης δόδοι, δι' ἣς νὰ φύσωσι μέχρις ἡμέραν. Καθὼς δὲν ἡ ὥρασις θὰ μᾶς ἦτον ἀδύνατος, ἐὰν ἐστερούμεθα τοῦ ὄπιτικου νεύρου, ἡ ἀκοή, ἐὰν ἐστερούμεθα τοῦ ἀκουστικοῦ νεύρου κτλ., οὕτω καὶ αἱ δονήσεις αἱ ἀρρατούλωσεις, αἱ ἐκδηλώσεις τῆς Δυνάμεως, αἴτινες διέρχονται μεταξὺ τῶν χορδῶν της ἡμετέρας ὄργανικῆς συσκευῆς χωρὶς νὰ δονήσωσι τὰς ὑπαρχούσας χορδάς, διαμένουσιν ἀγνωστοῖς εἰς ἡμέραν. Εἰς τοῦτο ὑποχωρῶ καὶ ἀποδέχομαι μετὰ σου δὲτι οἱ κάτοικοι τῶν κόσμων τούτων δύνανται νὰ ἤγανεις μεγάλων προηγμένοις. Άλλα νομίζω δὲτι καίτοι γάινος, τὸ εἶρει.

— Αξιέραστος φίλη, ὑπέλαβεν ἐκεῖνος καθήσας παρ' αὐτὴν ἐπὶ τοῦ εὔρεσις ἀνακαίντρου τῆς βιβλεοθήκης, εἶναι βεβαιώτατον δὲτι τὸ χορόν μας ὄργανον στερεῖται χορδῶν καὶ εἶναι πιθανόν δὲτι κάτοικός τις τοῦ συστήματος τοῦ Σειρίου θὰ ἐγέλα διὰ τὰς ὑπαρχούσας χορδάς, διαμένουσιν ἀγνωστοῖς εἰς ἡμέραν. Εἰς τοῦτο ὑποχωρῶ καὶ τὸ συστήματος τοῦ Σειρίου τὰς ὑπαρχούσας χορδάς, διέφερε τῶν κάτοικοι τῶν κόσμων τούτων δύνανται νὰ ἤγανεις μεγάλων προηγμένοις. Άλλα νομίζω δὲτι καίτοι γάινος, τὸ εἶρει.

— Τότε, ἐπανέλαβεν ἐκεῖνη, τὸ ἐγκεφαλικὸν ἄτομον, ἡ φρήν τοῦ ἀνθρώπινου ὄργανομοῦ, θὰ ἦτον ἀθάνατον, ὡς εἶναι καὶ ὅλα τὰ ἄτομα, ἐὰν μεταβεγθῇ τις τὰς κινούσης τῆς χωρὶς της χημείας. Άλλα δὲν διέφερε τῶν ἄλλων κατὰ τινα βαθμὸν ὑπεροχῆς, τῆς ψυχῆς ἐδρευομένης ἐν αὐτῷ. Καὶ θὰ διετέρει τὴν συνείδησιν τῆς ὑπάρξεως του; Η ψυχὴ θὰ ἦτον δυνατὸν νὰ παραβληθῇ πρὸς ἡλεκτρικήν τινα οὐσίαν; Εἰδον ποτε κεραυνὸν δὲτι διέλθει διὰ μέσου τῆς αἰθούσης καὶ ἔσθεσε τὰ φῶτα. Οταν δὲν πάλιν τὰ ἀνηψιαν, παρετίρησαν δὲτι τὸ ἐκκρεμές εἶχεν ἀποχρυσωθῆ ἡ ψυχή καὶ δὲτι δὲν ἔχει ἀργύρου ἐπίχρισμα εἶχεν ἀποχρυσωθῆ εἰς πολλὰ σημεῖα. Τοῦτο δημήρειν ἀποτέλεσμα δυνάμεως λεπτοτάτης.

— Μὴ ποιῶμεν συγκρίσεις, αἴτινες πᾶσαι θὰ ἔσαν μακράν ὄλως τῆς πραγματικότητος. Οτις ἡ ψυχὴ ὑπάρχει ὡς δύναμις, τοῦτο εἶναι ἀνεπιδίκτον πάσης ἀμφιβολίας. Οτις ἀποτελεῖ ἐν μετὰ τοῦ ὄργανοποιοῦ ἐγκεφαλικοῦ ἄτομου, τοῦτο δυνάμεως τὰ παραδεκτά, τηνειδήσειν τοῦ σώματος, τοῦτο εἶναι καταληπτὸν εἰς ἡμέραν.

— Άλλα τι γίνεται ἡ ψυχή; ποῦ μεταβαίνει;

— Αἱ πλεισται τῶν ψυχῶν δὲν ὑποπτεύουσι καὶ τὴν ὑπαρξίαν των.

⁷Επί τοῦ ἔνδος διεσκατομμυρίου καὶ τετρακοσίων ἑκατομμυρίων ἀνθρωπίνων ὅντων, ἄτενα κατοικοῦσι τὸν ἡμέτερον πλανήτην, τὰ ἐνεγίκοντα ἔννεα ἑκατοστὰ οὐδὲ σκέπτονται. Τί μέλει αὐτοῖς, πρὸς Θεοῦ, περὶ ἀθανασίας; ὡς τὸ μόριον τοῦ σιδῆρου ἐπιπλέει ἀσυνειδῆτως ἐν τῷ αἰματι, τὸ δποίον σφύζει ὑπὸ τὸν κρόταφον τοῦ Λαμαρτίνου καὶ τοῦ Οὔγγυώ η μᾶλλον μένει προσκεκολλημένον ἐπί τινα χρόνον εἰς τὸ ξῆφος τοῦ Καίσαρος, ὡς τὸ μόριον τοῦ ὑδρογόνου λάμπει εἰς τὸ δέριον τῆς ἑστίας τοῦ Μελοδράματος ἡ συμπνήγεται εἰς τὴν σταγόνα τοῦ ὕδατος τὴν καταποθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἔχθρου εἰς τὰς σκοτεινὰς ἀβύσσους τῆς θαλάσσης, οὕτω καὶ τὰ ζῶντα ἀτομα τὰ οὐδέποτε διανοούμενα ὑπνώττουσιν.

Αἱ διατεκπόμεναι ψυχαὶ εἰνε ὁ κλῆρος τῆς διανοητικῆς ζωῆς. Αὐταὶ διαφυλάζονται τὴν παρακαταθήκην τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἐπαυξάνουσιν αὐτὴν διὰ τὸ μέλλον. "Ανευ τῆς ἀθανασίας ταύτης τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν, αἴτινες ἔχουσι συνεῖδην τῆς ὑπάρξεως των καὶ ζῶσιν ἐν πνεύματι, ὅλη ἡ ἴστορία τῆς Γῆς θὰ κατέληγεν εἰς τὸ μηδέν, καὶ ὁλόκληρος ἡ Δημιουργία τόσον τῶν ὑψηλοτέρων κόσμων ὅσον καὶ τοῦ ἡμετέρου ἀσθενοῦς πλανήτου θὰ ἥτον ἀπατηλὴ μωρία, ἀθλιώτερά καὶ μᾶλλον ἀκαταλόγιστος ἡ ἡ κόπρος τοῦ σκώληκος τῆς Γῆς. "Ο σκώληκς ἔχει τὸν λόγον τῆς ὑπάρξεως του, καὶ τὸ Σύμπαν δὲν θὰ εἴχε τοιοῦτον! Φαντάζεσαι τὰ δισεκατομμύρια τῶν κόσμων ἀφικνούμενα εἰς τὰς λαμπτόδονας τῆς ζωῆς καὶ τῆς διανοίας, δύπις ἀεινάως διαδέχωνται ἀλληλα ἐν τῇ ἴστορίᾳ τοῦ ἀστερόεντος Σύμπαντος, καὶ καταλήγοντα εἰς τὸ νὰ γεννᾶσι μόνον ἐλπίδας αἰωνίως διαψευδομένας, μεγαλεῖται, πάντοτε καταρρέοντα, διανοούμενα ὅντα διὰ παντὸς ἐκμηδενιζόμενα; Μάτην ταπεινούμεθα. "Αδυνατοῦμεν νὰ παραδεχθῶμεν τὸ μηδὲν ὡς ὑπέρτατον σκοπὸν τῆς ἐνδελεχοῦς προόδου, μαρτυρουμένης ὡφ' ἀπάστης τῆς ἴστορίας τῆς φύσεως". "Αρα αἱ ψυχαὶ εἰνε τὰ σπέρματα τῶν πλανητικῶν ἀνθρωποτάτων.

-- Δύνανται λοιπὸν νὰ μεταφέρωνται ἐξ ἑνὸς κόσμου εἰς ἄλλον :

— Οὐδὲν εἶνε τόσον δυσκατάληπτον, ὅσον ἔκεινο, ὅπερ ἀγνοοῦμεν. Τίς ἐκπλήττεται σῆμερον βλέπων τὸν ἡλεκτρικὸν τηλέγραφον μεταφέροντα στιγμαίως τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν διὰ μέσου τῶν ἡπείρων καὶ τῶν θαλασσῶν; τίς ἐκπλήττεται βλέπων τὴν ἔλειν τῆς Σελήνης ἀνυψοῦσαν τὰ ὕδατα τοῦ Ὡκεανοῦ καὶ παράγουσαν τὰς παλιρροίας; Τίς ἐκπλήττεται βλέπων τὸ φῶς μεταδιδόμενον ἐξ ἑνὸς ἀστέρος εἰς ἄλλον μετὰ ταχύτητος τριακοσίων χιλιάδων χιλιμέτρων κατὰ δεύτερον λεπτόν; Ἐπὶ πλέον μόνοι οἱ σοφοὶ δύνανται νὰ ἐκτιμήσωσι τὸ μέγεθος τῶν θαυμασίων τούτων. Οἱ πολλοὶ δὲ οὐδὲν ἐκπλήττονται. Ἐὰν νέα τις ἀνακαλύψις καθίστα δυνατὸν γὰρ ἀπευθύνωμεν σημεῖα εἰς τοὺς κατοίκους τοῦ "Ἀρεως" καὶ νὰ λάβωμεν ἀπαντήσεις, τὰ τρία τέταρτα τῶν ἀνθρώπων δὲν θὰ ἔξεπλήττοντο πλέον τὴν ἐπαύριον διὰ τοῦτο.

Ναί, αἱ ζωῖκαι δύναμεις δύνανται νὰ μεταφέρωνται ἐξ ἑνὸς κόσμου εἰς ἔτερον οὐχὶ βεβαίως πανταχοῦ καὶ πάντοτε καὶ πᾶσαι. Ὡς πάρκουσι νόμοι καὶ ὅροι. Ἡ θέλησις μου δύναται νὰ ἀνυψώσῃ τὸν βραχίονά μου, νὰ ρίψῃ λίθον τῇ βοηθείᾳ τῶν μυώνων μου. Ἐὰν λάθω βάρος τι εἴκοσι χιλιαρχάμμων, ἡ θέλησις μου θὰ δύναται ἀκόμη νὰ ὑποβαστάζῃ τὸν βραχίονά μου. Ἐὰν θελήσω νὰ λάθω βάρος χιλίων χιλιαρχάμμων, δὲν δύναμαι πλέον νὰ τὸ βαστάσω. Πνεύματά τινα εἶναι ἀνεπιδεκτα οἰσαδῆποτε δράσεως. "Αλλα ἔκτησαντο ὑπερόχους δυνάμεις. "Ο Μοζάρτος ἔν τιλικίᾳ ἐξ ἑτῶν ἐπέβαλλεν εἰς τὸ ἀκροατήριόν του τὴν δύναμιν τῆς μουσικῆς μεγαλοφύτιας του καὶ ἐδημοσίευεν ὀκταετής τὰ δύο πρῶτα ἔργα του (sonates), ἐνῷ δύπατος τῶν δραματικῶν συγγραφέων, ὅσοι ποτὲ ὑπῆρχαν, δι Σαικεπῆρος δὲν εἶχε γράψῃ ἀκόμη πρὸ τοῦ τριακοστοῦ ἔτους τῆς ἡλικίας του δρᾶμα τι ἀξίον τοῦ ὄντος ματός του. Δὲν πρέπει νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἡ ψυχὴ ἀνήκει εἰς ὑπερφυσικόν τινα κόσμον. Τὸ πᾶν εὕρηται ἐν τῇ φύσει. Δὲν παρῆλθον σχεδὸν πλέον τῶν ἑκατὸν χιλιάδων ἑτῶν, ἀφ' οὗ ἡ ἐπίγειος ἀνθρωπότης ἐξῆλθε τῆς ζωικῆς χρυσαλίδος. Ἐπὶ ἑκατομμύρια ἑτῶν, κατὰ τὴν μακρὰν ἴστορικὴν σειρὰν τῆς πρωτογενοῦς, δευτερογενοῦς καὶ τριτογενοῦς περιόδου οὐδεμία διάνοια ὑπῆρχεν ἐπὶ τῆς Γῆς, ὅπως θαυμάζῃ τὰ μεγαλοπρεπῆ ἐκεῖνα θεάματα, οὐδὲν βλέμμα αὐθιρώπινον, ὅπως τὰ θεωρῆ. Ἡ πρόοδος ἀνύψωσε βραδέως τὰς κατωτάτας ψυχὰς τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων, δι αὐθιρώπιος εἶνε ὅλως θετεροφανῆς ἐπὶ τοῦ πλανήτου. Ἡ φύσις εἶνε ἐν ἀδιαλείπτῳ προόδῳ.

Τὸ δύμπαν διατελεῖ ἐν δηγνεσεῖ ξέλεξει. Ἡ πρὸς τὰ ἄνω πρόσθιος εἶναι ὁ ὑπέρτατος νόμος.

“Οοι οι κόσμοι, προσέθηκε, δὲν είναι ἐπὶ τοῦ παρόντος κατωφλεῖ μένοι. Οἱ μὲν ἔχουσιν ὑποφώσκουσαν τὴν ἡώ, ἄλλοι τὸ λυκαυγές. Ἐν τῷ ἥμετέρῳ ἥλιακῷ συστήματι π.χ. ὁ Ἀρης, ἡ Ἄφροδίτη, ὁ Κρόνος καὶ πολλοὶ τῶν δορυφόρων του φαίνονται ἐν πλήρει ζωικῇ ἐνεργείᾳ. Ὁ Ζεὺς φαίνεται ὅτι δὲν διηλθεν εἰσέτι τὴν πρωτόγονον περίοδόν του. Ἡ Σελήνη δὲν ἔχει ἵσως πλέον κατοίκους. Ἡ παρούσα ἐποχή μας δὲν ἔχει πλείονα σπουδαιότητα ἐν τῇ καθόλου ἴστορίᾳ τοῦ Σύμπαντος ἢ ὅσην ἡ μυρμηκιά μας ἐν μέσω τοῦ ἀπέρου. Πρὸ τῆς ὑπάρξεως τῆς Γῆς ὑπῆρχαν ἀπὸ τῆς αἰώνιότητος κόσμοι κατωφλημένοι ὑπὸ ἀνθρώπων. Ὅταν δὲ ἴμετερος πλανήτης θὰ βάλῃ τὸν τελευταῖον στεναγμὸν καὶ ἡ τελευταία ἀνθρωπίνη οἰκογένεια θὰ διπλωθῇ τὸν ὄστατον ὑπὸ παρὰ τὰς ὅγχας τῆς τελευταίας λέιμνης τοῦ παγετώδους Όκεανοῦ, ἀπειράριθμοι “Πλοιοὶ θὰ λάμπωσιν αἰώνιως ἐν τῷ ἀπέρῳ καὶ θὰ διπλωθῶσι πάντοτε πρωταὶ καὶ ἐσπέραι, ἀνοίξεις καὶ ἀνθη, ἐπλῆσης καὶ χαρᾶς.” Ἀλλοι “Ηλιοί, ἄλλαι γαῖαι, ἄλλαι ἀνθρωπόστητες. Τὸ ἀτέριμον διάστημα πληροῦσται ὑπὸ τάφων καὶ κοιτίδων.” Ἀλλ’ ἡ ζωή, ἡ διάνοια καὶ ἡ αἰώνια πρόσοδος εἰναι τελικὸς σκοπός τῆς Δημιουργίας.

«Ἡ Γῆ εἶναι δορυφόρος ἐνὸς ἀστέρος. Ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ εἰς τὸ μέλλον εἴμεθα πολλάται τοῦ Οὐρανοῦ. Εἴτε ἐν γνώσει, εἴτε ἐν ἀγνοίᾳ μας, ζῶμεν πράγματα εἰς τοὺς ἀστέρας».

Ούτω συνδιείλεγοντο οἱ δύο ἔρασται περὶ τῶν νύστων προθημάτων, ἄτινα ἀπηγόλουν τὴν διάνοιαν των. Ὅσάκις δὲ ἐπετύγχανον λύσιν τινά, ἕστω καὶ ἀτελῆ, ἥσθιανοντο ἀληθῆ γαρὰν ὅτι ἐγώρησαν ἐν ἐπὶ πλέον βῆμα ἐν τῇ ἑρεύνῃ τοῦ ἀγράντου καὶ ἡδύναντο ἀνετάτερον ἐπειτα νὰ συνδιαλέγωνται περὶ τῶν κοινῶν τῆς ζωῆς πραγμάτων. Ἡσαν δύο πνεύματα ἃξιοι ἀπληστα τοῦ μανθάνειν, φανταζόμενα ἐν ὅλῳ τῷ πυρετῷ τῆς νεότητός των ὅτι δύνανται νὰ ἀπομονωθῶσιν ἐκ τοῦ κόσμου, νὰ ἀρθῶσιν ὑπεράνω τῶν ἀνθρωπίνων ἐντυπώσεων καὶ νὰ ἔφιχθῶσιν ἐν τῇ οὐρανίᾳ των πτήσει τοῦ ἀστέρος τῆς Ἀληθείας, καταυγάζοντος ὑπεράνω τῶν κεραλῶν των εἰς τὰ βάθη τοῦ Ἀπείρου. (*Ακολουθεῖ*).

Σ. Ι. ΗΛΙΑΛΗΣ.

Ο ΕΜΠΙΣΤΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

(Συνέγεια καὶ τέλος· ἵδε προηγούμενον ἀριθμόν).

III.

“Οταν ὁ στρατηγός και ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἐγκατέστησαν ἐν Κάνναις, ὁ Οὐβέρτος, πρὸς ἑκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως αὐτοῦ, ὥσταύτως δὲ και πρὸς μικρὰν ίκανοποίησιν ἐνστίκτου ζηλοτυπίας, ἥρξατο νὰ σπουδάζῃ ίδιαζόντως και μετὰ προσοχῆς τὴν συμπεριφορὰν τοῦ Σερέν. Οὗτος ἐσύγχαζεν ἀπάσας τὰς συναναστροφάς, αἰκιζόμενος πρὸς πάσας, ἐνίστε δρέπων ἐπιτυχίας τινὰς περὶ ὃν μετὰς κομπορρημοσύνης ὅμιλει εἰς τὸν Οὐβέρτον, κατ’ ἀρχὴν φρονῶν ὅτι αἱ ἐπιτυχίαι τῶν ἄλλων διεγείρουσι παρὰ μὲν τῷ ἀνθρώπῳ ζηλοτυπίαν μετέχουσσαν ὅμως θαυμασμοῦ πρὸς τὸν ἐπιτυγχάνοντα, παρὰ δὲ τῇ γυναικὶ περιέργειαν, ἢτις δὲν στερεῖται οὐδέποτε ὀπισθολογισμοῦ ὡς δῆλον ἔρα, αἱ ἀρχαὶ τοῦ Σερέν οὐδεμίαν εἶγον ἀναλογίαν πρὸς τὰς τῆς Μαρίας.

Τοικύται εἰδήσεις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κοινοποιηθῶσι καὶ γραφώσιν εἰς Κάννας, ἐνεκα τούτων περιωρίζετο ώς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς περιγραφὰς χορῶν καὶ θεατρικῶν παραστάσεων ἐν αἷς εἶχε συναντῆσει τὸν Σεράν «λάξμποντα, ζωηρότατον καὶ ὑγιέστατον». Βαθμηδὸν αἱ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ κατέστησαν ἀραιότεραι καὶ εἴτα ἔπεισαν ὀλοσχερώς. Δύω μόλις εἶχον διαρρεύσει μῆνες,